

de yaşar. Güzellik, uyum ve düzenden oluşan bir dünyayı dile getirir. Petrarca taklitçiliğine ve Platonizme yer veren bu dünyaya özellikle Castiglione'nin *Cortegiano*, Bembo'nun *Asolani* adlı yapıtlarında rastlayacağız. Bu eğilim ya da akımda klasikçilik edebi bir ideal, güzel biçimlere karşı duyulan arzu şeklinde ortaya çıkar. Eskiçağ yazarları ile birlikte Petrarca ve Boccaccio Rönesans edebiyatının esinlendiği en büyük örneklerdir. Realist eğilim ya da akım ise gerçekleri, tarihsel durumu dikkatle gözlemler. Başlıca temsilcileri Machiavelli ve Guicciardini'dir. Bu iki akım birbirine sıkı sıkıya bağlıdır; çünkü ikisinin de temelinde bu dünyaya ilişkin bir yaşam anlayışı yatar. Sadece biri İtalya'nın politik gerçeklerinden hareket ederken diğeri güzel ve soylu bir yaşamı düşler.

Niccolò Machiavelli

Yaşamı

Niccolò Machiavelli 3 Mayıs 1469'da Floransa'da eski ve soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Yazarın çocukluğu ve delikanlılık çağı hakkında elimizde fazla bilgi yoktur. Dolayısıyla kültürel formasyonu hakkında bildiklerimiz de fazla değildir. Yapıtlarından onun hümanist bir eğitim gördüğü, Latince ve biraz da Yunanca bildiği, derin bir kültür sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Latin yazarlarını inceledi. Özellikle tarih yazarlarına büyük ilgi duyuyordu. Machiavelli'nin yaşadığı dönem yoğun tarihsel olaylarla doludur. Lorenzo il Magnifico öldüğünde Machiavelli 23 yaşında idi. Lorenzo'nun ölümü ile İtalyan devletleri arasındaki politik dengenin bozulduğuna, 1494'de Fransa kralı VIII. Charles'ın İtalya'ya inışı ile Medici'lerin Floransa'dan kovulduğuna ve Girolamo Savonarola'nın yönetiminde bir cumhuriyet idaresi kurulduğuna değinilmişti. Savonarola'nın öldüğü 1498 yılında Machiavelli politika hayatına atıldı ve o yıl cumhuriyet yönetiminin iç işlere ve aynı zamanda savaş işlerine bakan 2. dairesinin başkanlığına, o zamanki terimle söylersek "sekreter"liğine atandı. Bu görevinden ötürü de kendisine "Floransalı sekreter" lakabı takılmıştır. Machiavelli politika alanında çok yetenekli değildi. Bununla birlikte 1512'de cumhuriyetin yıkılışına ve Medici'lerin yeniden Floransa'ya dönüşüne kadar uzanan o çalkantılı yıllarda diplomatik faaliyetleri yakından izlemek, gerek İtalya gerekse Avrupa politik yaşamının önde gelen kişileriyle karşılaşmak olanağını buldu. Bu olay onun düşüncelerinin biçimlenmesinde önemli etken oldu. Floransa o sıralarda Pisa ile savaş halinde idi. Pisa'nın ayaklanmasını bastırmak için girişilmiş olan bu savaş 1494'den 1509'a kadar sürdü. Pisa Venedik'ten yardım görüyordu. Floransa'nın ne sadık dostları ne de kendisinin olan bir ordusu vardı. Hernekadar Fransa Pisa'ya karşı Floransa'yı destekliyor idi ise de Fransız askerlerinin disiplinsizliği yüzünden ordu dağıldı. Machiavelli'de

belki de o sıralarda bir savaşın para ile tutulmuş yabancı askerlerle değil, ancak kentten sağlanmış ulusal güçlerle kazanılabileceği inancı uyandı. Bu düşüncesini cumhuriyet yönetiminin başında bulunan gonfaloniere Pier Soderini'ye de kabul ettirmeyi başardı. Pier Soderini Machiavelli'yi devletin korunmasını üstlenecek yeni askeri birlikler oluşturmakla görevlendirdi (1505). 1500-1511 yılları arasında Machiavelli İtalya içinde önemli kişilere gönderildiği gibi yurt dışına da elçilik, arabuluculuk gibi önemli görevlerle sık sık gönderildi. Dört kez Fransa'ya, XII. Louis ile görüşmeye gitti. 1502'de Orta İtalya'da güçlü bir devlet kurma çabası içinde bulunan ve Floransa'yı dolaylı ve dolaysız biçimde tehdit eden Cesare Borgia'ya gönderildi. Enerjisine, cür'etine, diplomatik yeteneklerine hayranlık duyarak "harikulade" diye nitelediği C. Borgia onun için ideal prensin simgesi olacaktır. Machiavelli Valentino'nun sadece yükselmesine değil, aynı zamanda tüm tutkularının yıkılışına da tanık oldu: papa VI. Alessandro'nun ani ölümünden ve III. Pio'nun çok kısa süren papalığından sonra Roma'da yapılan yeni papa seçimini Floransa hükûmeti adına izlemeye Machiavelli yollandı. Borgia'ların amansız düşmanı olan II. Giulio'nun papa seçilmesi Cesare'nin sonu oldu. Bütün bu görevlendirmelerde Machiavelli'nin yaptığı iş olayları yakından izlemek, bilgi toplamak, devlet adamlarının plan ve düşüncelerini öğrenerek hükûmetine aktarmaktı. Böylece Machiavelli yöneticilerin karakter ve eğilimlerini incelemek olanağını buldu, yapıtları için gerekli malzemeyi hazırladı. Onun politika ile uğraşması pratik alandan çok düşünce alanında kalmıştır. Tabiatı uygulayıcı olmaktan çok kuramsal düşüncelere yatkın idi; politikayı yapmak için değil, incelemek için yaratılmıştı adeta. Bu nedenle politika olaylarına katkısı, genellikle, düşünsel yolla olmuştur. Onun politik doktrininin temeli kısmen kendi gözlem ve deneyimlerine, kısmen de Latin tarihçilerinin yapıtlarının incelenmesine dayanır. Gözlemlerinin ilk ürünlerini onun büyük yapıtlarına bir hazırlık sayılan küçük yapıtlarında buluruz. 1500-1510 yılları arasında yazdığı bu yapıtlarda özellikle gözlemlerinin derinliği dikkati çeker: ücretli asker kullanmanın sakıncaları, diğer Avrupa devletlerine oranla İtalya'yı politik bakımdan geri bırakan nedenler, v.b gibi temel sorunlara nüfuz edebilmiştir. 1512 yılı Machiavelli'nin yaşamında bir dönüm noktası oluşturur: Fransızların yenilip İtalya'dan çekilmek zorunda kalmaları üzerine Fransa'nın dostu olan Floransa cumhuriyeti de yenik duruma düştü. İspanyol orduları kente girdiler. Machiavelli'nin kurmuş olduğu askeri birlikler henüz savaş tekniğine alışkın olmadıklarından İspanyollar önünde tutunamayıp dağıldılar. Lorenzo il Magnifico'nun ertesi yıl X. Leone adı ile papa olacak olan oğlu kardinal Giovanni İspanyolların desteği ile Floransa'da Medici egemenliğini yeniden kurdu. Hernekadar yeni yönetime boyun eğme eğilimi gösterdiyse de cum-

erlerle değil, an-
ncı uyandı. Bu
afaloniere Pier
chiavelli'yi devle-
la görevlendirdi
de önemli kişi-
bi önemli görev-
görüşmeye gitti.
de bulunan ve
orgia'ya gönde-
ranlık duyarak
sin simgesi ola-
t, aynı zamanda
tro'nun ani ölü-
oma'da yapılan
chiavelli yollan-
a seçilmesi Ce-
i'nin yaptığı iş-
larının plan ve
chiavelli yöneti-
yapıtları için ge-
tik alandan çok
k kuramsal dü-
ek için yaratıl-
likle, düşünsel
endi gözlem ve
celenmesine da-
bir hazırlık sayı-
yazdığı bu ya-
ti asker kullan-
politik bakım-
ebilmiştir. 1512
Fransızların ye-
ninin dostu olan
aları kente girdi-
savaş tekniğine
gıldılar. Lorenzo
an oğlu kardinal
enliğini yeniden
terdiyse de cum-

huriyet döneminde faal olarak görev almış olduğundan Machiavelli o yıl işinden atıldı. Bir yıl zorunlu olarak Floransa'da oturma cezasına çarptırılmış iken 1513'de Medici'lere karşı düzenlenen bir hükümet darbesine karışmasından kuşkulanıldığı için tutuklandı ve işkence edildi. Sonradan suçsuz olduğu anlaşıldı ise de yine de Floransa'dan sürüldü. O zaman Machiavelli eşi ve dört çocuğu ile birlikte Floransa yakınlarındaki San Casciano'da Albergaccio adını taktığı küçük bir villaya çekildi. Sonraki yıllar hüznü, ama çalışmalarla dolu geçti. Ateşli politika içinde geçen bunca yıldan sonra hareketsiz bir yaşama itilen Machiavelli İtalya'yı sarsan politik olaylara katılmamanın üzüntüsünü duyuyordu. San Casciano'nun ıssızlığında nasıl bir yaşam sürdüğünü Yazar, Floransa'nın Papalıktaki elçisi olan dostu Francesco Vettori'ye yazdığı 10 Aralık 1513 tarihli ünlü mektubunda anlatır. İtalya'daki politik olaylar, bunların nedenleri ve gelişmeleri üzerinde görüşlerini belirttiği bu mektupta Machiavelli politikadan uzak kalmanın verdiği üzüntüye değinir, bir gün yeniden faal yaşama dönme umudunu dile getirir. Bu arada kendi özel yaşamına ilişkin olayları da açıklamaktan geri durmaz: günlerini ormanda oduncularla konuşarak, kuş avlayarak, çevresindeki köylülerle tavla oynayarak ya da Tibullus, Ovidius gibi Latin ozanlarının, Dante, Petrarca gibi İtalyan ozanlarının şiirlerini okuyarak geçiriyor böylece kaderin kendisine hazırladığı kötülüklerin tükenmesini, zekâ ve yeteneğini kanıtlayacağı anın gelmesini bekliyordu. Medici'lerin kendisinden yararlanmalarını istiyordu Machiavelli. Akşamları - kendi deyimiyle - toza, çamura bulanmış günlük giysilerini çıkarıp kral giysilerine bürünerek eski insanların eski saraylarına çekiliyor, yani kendini Roma tarihçilerinin yapıtlarına veriyor, böylece klasik dünyanın büyük adamlarıyla konuşup onlarla birlikte yaşadığını sanıyordu. O zaman her derdini unuttuyordu. Ne yoksulluk ürkütüyordu onu ne de ölüm. Machiavelli'nin büyük yapıtlarının hemen hepsi - *Principe*, *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*, *Arte della guerra*, *Vita di Castuccio Castracani*, *Mandragola* v.b - bu ateşli çalışmalardan doğdu. Yazar faal olarak politikaya girmek arzusuyla yanıp tutuştuğundan, içinde kendi deneyimlerinin ürünlerini topladığı ve yeni bir bilimin temellerini attığı bu yapıtlar sadece onun zorla içine sürüklendiği hareketsizliği gidermeğe, hüznü yalnızlığın doğurduğu boşluğu kısmen olsun doldurmaya yarıyordu. Yavaş yavaş Medici'lere yaklaşmayı başardı. 1519'da Floransa anayasasının değiştirilmesi söz konusu iken düşüncesi sorulduğunda *Discorso sopra il riformare lo stato di Firenze* adlı yazısı ile görüşlerini bildirdi. *Principe* de yeni yöneticilere yararlı öğütler verebilecek güçte olduğunu göstermek arzusu ile kaleme alınmıştır. Sık sık Floransa'ya gidiyor, yazdıklarını Rucellai parkında bir grup gence okuyordu. 1520'de kardinal Giulio dei Medici'nin arzusu üzerine o